

Khi chúng ta nhìn vào dòng lịch chính trị của Ai Cập, và cố gắng tìm kiếm những liên hệ của nó với những quy tắc, chúng ta có thể thấy nhiều kịch bản trong đó một số kết quả chính trị sẽ có những tác động sâu xa lên tình hình thế giới.

Quả của chúng Ai Cập nên diễn trong những rủi ro của chính giới đi tiếp

Chắc hẳn rõ ràng điều gì sẽ xảy ra trong cuộc cách mạng Ai Cập này. Không có gì đáng ngạc nhiên là nó đã xảy ra. Hosni Mubarak đã làm những sai lầm trong hơn một thập kỷ, kể từ vụ ám sát Anwar Sadat. Ông ta đã già và ốm yếu. Không ai mong chờ ông ta sống lâu hơn, và cái kế hoạch rõ ràng của ông ta, là ông ta sẽ được con trai Gamal thay thế và không xảy ra một cuộc đảo lộn nào đã có thể cách đây một năm. Không có ai, ngoài những kẻ thân cận nhất, muốn cho cái kế hoạch truyền ngôi của ông ta được thực hiện. Khi người cha yếu đi, thì sẽ có một cuộc đảo lộn của Gamal trở nên ít có khả năng xảy ra hơn. Vì vậy Mubarak không vạch ra được một kế hoạch truyền ngôi đáng tin cậy và theo điều kiện bất biến khi ông ta chết. Vì mọi người biết rằng sẽ có một số bất biến khi ông ta chết, hiển nhiên có những người thấy hành động trước khi ông ta chết thì ít thu hút lợi ích. Những người này là ai và họ muốn gì, đó là vấn đề.

Chúng ta hãy bắt đầu bằng cách xem xét chế độ này. Năm 1952, Đại tá Abdel Nasser dẫn đầu một cuộc đảo chính quân sự lật đổ quân chế Ai Cập, các sĩ quan dân sự trong quân đội và những học sinh của Anh ở Ai Cập. Nasser trở thành một chính phủ mới dựa trên lực lượng quân đội như một lực lượng độc lập và tiến bộ chống lại Ai Cập. Cuộc cách mạng của ông là một cuộc

xã h i ch nghĩa. Tóm i, nó là m t ch đ nhà n c ch nghĩa th ng tr b i quân đ i. Khi Nasser ch t, Anwar Sadat thay th ông. Khi Sadat b ám sát thì Hosni Mubarak thay th . C hai ng i này, cũng nh Sasser, đ u t quân đ i mà ra. Tuy chính sách ngo i giao c a h có th thay đ i nh ng ch đ thì v n gi nguyên.

Nh ng k thù c a Mubarak

Yêu c u Mubarak t ch c đ n t nhi u gi i, trong đó có nh ng thành viên c a ch đ - đ c bi t là quân đ i - nh ng ng i coi vi c Mubarak không mu n cho phép h đ u khi n cu c k th a là gây nguy hi m cho ch đ . Đ i v i m t s ng i trong h , nh ng cu c bi u tình v a là nguy c v a là c h i. Hi n nhiên, nh ng cu c bi u tình này có th ra ngoài t m ki m soát và phá hu ch đ . M t khác, các cu c bi u tình có th đ s c m nh đ bu c Mubarak t ch c, cho phép thay th b i - ch ng h n Omar Suleiman, trùn tình báo mà m i đây đã đ c Mubarak bô nhi m làm phó t ng th ng - và do đó c u ch đ . Nh vâ y không có nghĩa là nói r ng h xúi gi c các cu c bi u tình, nh ng ch c m t s ng i đã th y nh ng cu c bi u tình là m t c h i.

Đây đ c bi t là tr ng h p theo nghĩa là nh ng ng i bi u tình b chia r sâu s c gi a h v i nhau, và nh v y còn xa m i có kh năng t o ra m t phong trào qu n chúng ki u phong trào đã t đ Shah Iran năm 1979. Quan tr ng h n, nh ng ng i bi u tình rõ ràng th ng nh t v i nhau trong vi c ch ng cá nhân Mubarak, và trong m t ph m vi r ng h n, th ng nh t trong vi c ch ng ch đ . Ngoài chuy n đó ra, có s chia r sâu s c gi a nh ng ng i ch ng đ i.

Các ph ng ti n truy n thông Ph ng Tây coi cu c n i đ y này nh m t đòi h i t do dân ch theo ki u Ph ng Tây. Ch c ch n có nhi u ng i đòi h i đ i u đó. Đ i u ch a rõ ràng là nó đang kích đ ng nông dân, công nhân và th ng nhân Ai C p đ ng lo t vùng lên. Nh ng quy n i c a h liên h v i tình tr ng kinh t Ai C p h n là v i nh ng nguyên t c c a m t n dân ch t do r t nhi u. Nh Iran năm 1979, cu c cách m ng dân ch , n u ch t p trung i nh ng ng i dân ch thì không th th ng n u nó không t o ra đ c m t s ng h r ng l n h n.

M t nhân t khác trong cu c n i đ y này là phong trào Huynh Đê Hôi Giáo (Muslim Brotherhood). Ph n l n các nhà quan sát nh t trí r ng Muslim Brotherhood vào lúc này không còn là m t phong trào c c đoan và quá y u, khó có th nh h ng đ n cách m ng. Đ i u này có th , nh ng ch a rõ ràng. Muslim Brotherhood có nhi u nhánh, trong đó có nh ng nhánh đã tắt tiếng sau khi bi Mubarak đàn áp. Ch a rõ ràng ai s n i lên n u Mubarak đ . Ch a ch c là h y u h n nh ng ng i bi u tình dân ch . Th t sai l m khi cho rằng s th n tr ng c a Muslim Brotherhood là do y u t mà ra. Có th là h đã ch m t c h i t t và làm gi m nh quan đ i m

th t c a h , đ i đ n m t th i đ i m mà vi c truy n ng i c a Mubarak cung c p cho h . Tôi nghi r ng Muslim Brotherhood có khả năng nh h ng trong qu n chúng Ai C p l n h n nh ng ng i bi u tình ng v Ph ng Tây hay Mohamed ElBaradei, c u th tr ng C Quan Năng L ng Nguyễn T Qu c T , ng i đang n i lên nh m t lãnh đ o m i c a h .

T t nhiên ng i ta bàn đến quan đ i m c a T ng th ng M Barak Obama, hay châu Âu, hay ng i Iran đang làm gì? T t c nh ng ng i đó ch c ch n đã nghĩ và th m chí đã có nh ng k ho ch. Theo ý tôi, c g ng đ nh h ng đ ng l c chính tr c a m t n c nh Ai C p t Iran hay Hoa K là vô ích, và tin r ng nh ng gì đang đ i n ra Ai C p là k t qu nh ng âm m u c a h là vô nghĩa. Nhi u ng i quan tâm đ i u gì đang x y ra ó, và nhi u ng i đang nói đ chuy n và th m chí tiêu ti n vào đ i u tra hay Twitter. Ch đ Ai C p có th b nh h ng theo cách y, nh ng m t cu c cách m ng th t s không ph thu c vào nh ng gì Liên Hi p Châu Âu hay Tehran nói.

Có b n k t qu kh đĩ. M t là, ch đ này s s ng sót. Mubarak có th n đ nh đ c tình hình, và đ x y ra h n, m t sĩ quan cao c p khác c a quân đ i có th thay th ông ta sau m t kho ng th i gian. M t khả năng khác trong k ch b n ch đ s ng sót là, có th m t cu c đ o chính c a các đ i tá, nh chúng tôi đã nói đ n. Khả năng th hai là, nh ng ng i bi u tình có th bu c t ch c nh ng cu c b u c trong đó Elbaradei ho c m t nhân v t nh ông có th đ c b u, và Ai C p có th l t đ cái mô hình nhà n c xã h i ch nghĩa mà Nasser đ ng lên, và ti n lên con đ ng dân ch . Khả năng th ba là Ai C p s chìm vào h n lo n chính tr . Con đ ng đ đ n đ n đó nh t là nh ng cu c b u c đ n đ n k t đ ng chính tr trong đó ng c viên có th đ ng v ng đ c l i không đ c b u. N u tôi có quy n ch n, tôi s cá ch đ t n đ nh và Mubarak ra đi, vì s y u đ u i t ng đ i và s chia r c a nh ng ng i bi u tình. Nh ng đó là m t ph ng đoán ch không ph i đ báo.

Ý nghĩa đ a chính tr

Dù đ i u gì x y ra thì nó cũng đ u có ý nghĩa r t l n đ i v i ng i Ai C p. Nh ng ch có m t s trong nh ng k t qu này có ý nghĩa đ i v i th gi i mà thôi. Đ i v i nh ng ng i Islamist c c đ oan, vi n c nh c a m t n c Ai C p c c đ oan hoá là m t c may. Đ i v i Iran, m t k t qu nh th có th không đ ch u. Iran hi n gi là m t trung tâm đang n i lên c a phong trào Islamist c c đ oan, nó s không hoan nghênh k c nh tranh t Ai C p, m c đ u nó có th hài lòng v i m t Ai C p Islamist hành đ ng nh m t đ ng minh c a Iran (m t đ i u không đ gi đ oan ch c).

Đ i v i Hoa K , m t Ai C p Islamist s là m t th m ho chi n l c. Ai C p là tr ng tâm c a th gi i A R p. Đi u này có th s không ch thay đ i đ ng l c c a th gi i A R p, nó còn đ o ng c chi n l c c a M t cu i cu c chi n tranh Israel-Ai C p vào năm 1973. Quy t đ nh c a Sadat đ o ng c liên minh c a ông ta v i kh i Xô Vi t và thành l p liên minh v i Hoa K đã phá ho i v trí c a Liên Xô Đ a Trung H i và trong th gi i A R p, và c ng c v trí c a Hoa k m t cách c c k v ng ch c. S giúp đ c a tình báo Ai C p sau ngày 9/11 là c c k quan tr ng trong vi c ngăn ch n và làm suy y u Al Qaeda. N u Ai C p không h p tác n a hay tr thành thù đ ch, chi n l c c a M s b hu ho i nghiêm tr ng.

M t mát l n h n s là Israel. An ninh qu c gia c a Israel đã đ a trên hi p c c a nó v i Ai C p, do Menachem Begin kí, m t hi p c t ng ch u nhi u phê phán t phái h u Israel. Vi c phi quân s hoá bán đ o Sinai không ch b o v m t phía nam c a Israel, nó còn có nghĩa là s s ng còn c a Israel không còn b nguy ng p n a. Israel đánh ba cu c chi n tranh (1948, 1967, 1973) can h đ n chính s t n t i c a nó. M i đe do luôn luôn đ n t Ai C p, và không có Ai C p gây r i, thì không có liên minh các c ng qu c nào đe do n i Israel (tr kh n ng hi n nay còn xa là vũ khí h t nhân c a Iran).

N u Ai C p đ nh xoá b Hi p c Tr i David và qua th i gian s xây đ ng l i quân đ i c a nó thành m t l c l ng hùng m nh, thì m i nguy c đ i v i Israel t n t i t tr c khi ký hi p đ nh này s l i n i lên. Đi u này có th không di n ra nhanh chóng, nh ng Israel s ph i đ i phó v i hai th c t. M t là quân đ i Israel không đ l n hay đ m nh đ chi m và ki m soát Ai C p. Hai là s phát tri n c a quân đ i Ai C p s áp đ t nh ng phí t n n ng n lên Israel và thu h p không gian đ thi th c a nó.

Nh v y có m t k ch b n có ti m năng làm cho nh ng ng i Islamist c c đoan m nh lên trong khi đ t M , Israel, và có kh năng c Iran n a vào v th b t l i, t t c v nh ng lý do khác nhau. Kí ch b n này ch n i lên n u có hai s vi c sau đây x y ra. M t là Muslim Brotherhood ph i tr thành l c l ng chính tr áp đ o Ai C p. Hai là, h ph i cho th y hoá ra là h c c đoan h n ph n l n các nhà quan sát hi n nay nghĩ v h , hay là, h ph i, khi có quy n l c, đ n đ n tr nên c c đoan h n.

N u nh ng ng i ng h dân ch th ng, và n u h b u m t ng i gi ng nh ElBaradei, thì khó có kh năng diễn ra k ch b n trên đây. Phái dân ch thân Ph ng Tây ch y u lo l ng v nh ng v n đ trong n c, vì h là th t c và không mu n tr l i tr ng thái chi n tranh tr c khi có hòa c c Davis, b i vì đ i u đó s đ n gi n làm quân đ i m nh lên. N u h m nh lên, thì tình hình đ a chính tr s gi nguyên không đ i.

Täng tänh väy, täng quan đäa chính trä sä giäng nguyên không đäi näu chä đä cäa quân đäi vän giä đäc chính quyän - chä trä mät käch bän. Näu nó quyät đänh räng sä mät lòng dân cäa chä đä có thä đäc làm đäu bät bäng cách giä đänh mät chính sách chäng Phäng Tây và chäng Israel nhiäu hän - nói cách khác, näu chä đä quyät đänh chäi con bài Islamist, thì tình hình sä tiän triän nhä mät chính phä Muslim Brotherhood sä làm. Thäc väy, khó täng täng là có mät liên minh väi Muslim Brotherhood đäc thiät kä đä nä đänh chä đä. Đä täng xäy ra nhäng sä viäc còn lä lòng hän thä.

Khi chúng ta nhìn vào đäng läc chính trä cäa Ai Cäp, và cä gäng täng täng liên hä cäa nó väi hä thäng quäc tä, chúng ta có thä thäy nhiäu käch bän trong đó mät sä kät quä chính trä sä có nhäng tác đäng sâu xa lên tình hình thä giäi. Điäu này không có gì ngäc nhiên. Khi Ai Cäp là mät nhà näc cäa Nasser thân Liên Xô, thä giäi là mät näi rät khác so väi thäi träc Nasser. Khi Sadat thay đäi chính sách ngoäi giao cäa ông ta thä giäi thay đäi theo. Näu chính sách ngoäi giao cäa Sadat thay đäi, thä giäi läi thay đäi län näa.

Phän län nhäng kät quä mà tôi hình dung đä Ai Cäp gäng nguyên nhä cũ. Nhäng không phäi tät cä. Tình hình là, nhängäi ta nói, chäa ngã ngũ, còn kät quä thì chäng tä mä thäng.

Nguän: "The Egypt Crisis in a Global Context: A Special Report". Stratfor Intelligence, 30/01/2011

Bän däch cäa Hi u Tân đäng trên Blog Phäm Nguyên Träng, ngày 04/01/2011